

Riksdagens protokoll

1998/99:4

Torsdagen den 8 oktober

Protokoll
1998/99:4

Kl. 12.00 – 12.27

*Omröstning om
misstroendeförklaring*

1 § Omröstning om misstroendeförklaring

Talmannen meddelade att Carl Bildt tisdagen den 6 oktober väckt yrkande om misstroendeförklaring mot statsminister Göran Persson och att förslaget bordlagts den 6 och 7 oktober.

Talmannen meddelade vidare att riksdagens prövning om förslaget kunde företas antingen denna dag eller vid ett följande sammanträde den 9 oktober.

Anf. 1 SVEN HULTERSTRÖM (s):

Fru talman! En begäran om misstroendeförklaring mot statsministern är detsamma som ett yrkande om regeringens avgång. Med tanke på att någon annan regering än en socialdemokratisk regering inte är aktuell måste dagens omröstning betraktas som ingenting annat än en politisk demonstration. Den som röstar ja röstar inte för någon annan regering än den sittande. Den som röstar ja röstar endast för en regeringskris – en regeringskris som skulle inträffa i ett för nationen ganska känsligt läge, inte minst med tanke på den finansiella oron världen över.

Som alla vet tog statsministern redan på valnatten kontakt med ledarna för Miljöpartiet och Vänsterpartiet i syfte att bana väg för en handlingskraftig majoritet i riksdagen. De förhandlingar som därefter inleddes har resulterat i en uppgörelse om den ekonomiska politiken, sysselsättningspolitiken, fördelningspolitiken, jämställdhetspolitiken och miljöpolitiken. Detaljerna i denna överenskommelse kommer att redovisas i samband med att budgetpropositionen framläggs den 13 oktober.

I regeringsförklaringen, som avgavs i tisdags, dras riktlinjerna upp för politiken under den kommande mandatperioden. Europafrågor, tillväxtfrågor och utbildningsfrågor står i förgrunden. Samtidigt tillkännagav statsministern en omfattande regeringsombildning och en i modern tid unikt stor förändring av Regeringskansliets organisation.

Slutsatserna av det dåliga valresultatet för socialdemokratin har med andra ord inneburit allt annat än passivitet och desorientering. Vi har uppfattat väljarnas signaler och besked, och vi har tagit emot dem självkritiskt och med ödmjukhet. Det beskedet har, som vi ser det, medfört ökade förutsättningar för ett nytt samarbete i riksdagen, gärna över blockgränserna, en ny betoning på rättvisa och sysselsättning, en ny budgetproposition samt en ny regering och en ny regeringsorganisation.

Fru talman! Kanske handlar dagens demonstrativa begäran om misstroendekomröstning egentligen inte om ett i och för sig tvivelaktigt användande av ett viktigt författningspolitiskt instrument. Kanske handlar det i själva verket, för att apostrofera en bekant fråga som på sin tid ställdes av författaren Karl Vennberg, om hur högern skall hantera sin besvikelse.

Den socialdemokratiska riksdagsgruppen kommer givetvis att rösta nej till förslaget att uttala misstroende mot statsminister Göran Persson. Vårt förtroende för statsministern och regeringen rubbas inte av ett enskilt partis frustration över valresultatet. Vår viktigaste uppgift nu är att få denna riksdag i arbete sedan väljarna har sagt sitt. Låt oss så snart som möjligt genomföra omröstningen, så att detta viktiga arbete kan fortsätta.

Anf. 2 CARL BILDT (m):

Fru talman! Moderata samlingspartiet har yrkat att riksdagen uttalar att statsminister Göran Persson icke längre åtnjuter dess förtroende.

Valet söndagen den 20 september innebar ett större nederlag för regeringspartiet än vad något regeringsparti i Sveriges moderna historia någonsin har råkat ut för. Det som redan tidigare var en minoritetsregering fick sin ställning kraftigt försvagad. Regeringspartiet erhöll endast något mer än en tredjedel av riksdagens mandat.

Redan inför och under valrörelsen sade jag att ett läge där regeringspartiet tydligt försvagades borde leda till att regeringsfrågan öppet prövades under talmannens ledning. Det, menade jag då, var närmast en demokratisk självklarhet.

Vår svenska parlamentarism formas på basen av regeringsformens formella regler, men också med hjälp av den praxis som kontinuerligt utvecklas. Vi har under de senaste decennierna sett den gradvisa framväxten av en parlamentarisk praxis, som successivt gett ett allt tydligare innehåll åt vår författning och frågan om hur vi väljer att leva i dess anda.

Det är en självklarhet att en majoritetsregering som i ett val behåller sin majoritet i riksdagen icke behöver avgå. Det behöver inte finnas någon automatik i att regeringsfrågan prövas efter ett riksdagsval.

Det är likaledes en självklarhet att en majoritetsregering som tydligt förlorar sin majoritetsförankring i riksdagen efter ett val avgår. Här är parlamentarismens krav mycket tydliga.

Situationen med minoritetsregeringar innehåller lägen som ibland är svåra att bedöma. Regeringsformen har inga klara regler. Här utvecklas successivt en konstitutionell praxis.

Vid endast ett tillfälle tidigare under vår nuvarande författning har riksdagen stått inför en situation som har drag liknande den som uppstod efter 1998 års val. Det var valet 1979, då den folkpartistiska minoritetsregeringen Ullsten i valrörelsen hade sagt att man avsåg att regera vidare om en icke-socialistisk majoritet uppstod. Men därefter valde man i alla fall att avgå och lämna regeringsfrågan öppen, efter det att tydliga krav på detta framställdes.

Det finns drag av 1979 års situation i dagens läge. Men det finns självfallet också det som skiljer. Det vi gör och det vi säger i dag bidrar därför till att skapa den konstitutionella praxis som för vår parlamentarism vidare under kommande år och decennier.

Jag ser inga som helst principiella skäl till varför det inte hade varit rätt och riktigt att låta regeringsfrågan prövas öppet efter årets val. Jag noterar åtskilliga uttalanden under olika delar av vårt politiska liv som på denna punkt har samma mening. Det hade givit möjligheter till överläggningar mellan partierna under talmannens ledning. Därefter hade en statsministervotering givit entydiga besked om majoritets- och samarbetsmöjligheterna för den regering som då hade bildats.

Men till detta, det grundläggande, fru talman, kommer att jag ser starka politiska moraliska skäl till varför ett valresultat för ett regeringsparti som det den 20 september bör leda till statsministerns avgång och en öppen process. Det handlar om värden som är viktiga, om respekten för väljarna, om respekten för valutslaget, om respekten för det som i grunden är parlamentarismens principer. Detta kan aldrig ersättas av dunkla dokument av tvivelaktigt värde. Jag är alldeles övertygad om att detta hade varit en självklarhet i varje annat land än vårt eget.

Att ett regeringsparti drabbas av en historiskt sett unik tillbakagång och ändå väljer att sitta kvar som om ingenting hade hänt uppfattas alltför lätt som ett uttryck för den maktens arrogans som väljarna just har vänt sig mot.

Att utveckla synen på folkstyret, respekten för väljarna och innehållet i vårt parlamentariska styre är en uppgift som kräver konsekvens och klarhet och som sträcker sig över tiden. I en statsministervotering som hade kommit till stånd efter den regeringsbildningsprocess som enligt min uppfattning vår parlamentarism kräver hade vi moderater med stor sannolikhet, i enlighet med de principer vi redovisat vid tidigare tillfällen, lagt ned våra röster. Men dagens votering handlar inte om detta. Dagens votering handlar om arrogansen hos det parti som drabbades av ett historiskt unikt valnederlag men som därefter berövade riksdagen möjligheten till ett ställningstagande i statsministerfrågan. Det är mot denna bakgrund vi avser att rösta för att statsministern icke åtnjuter riksdagens förtroende. Han borde ha haft ödmjukheten att avgå.

Sakinnehållet i regeringens politik och i den möjliga majoritet som kan föreligga för denna kommer vi att löpande pröva i andra sammanhang. Också då kommer vi med tydlighet att hävda den uppfattning som är vår.

Anf. 3 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Valet visade tydligt att väljarna ville ha en politik för arbete, för rättvisa, för miljöomställning och för ökad jämställdhet. Med respekt för väljarna och valresultatet har Vänsterpartiet därför satt sig i förhandlingar med Socialdemokraterna. Respekt för valresultatet krävde förhandlingar för klargörande av det parlamentariska läget. Utgångspunkten har varit just respekten för väljarna, att vi skall kunna få genomslag för en politik för arbete och rättvisa, för miljöomställning och ökad jämställdhet.

Prot. 1998/99:4
8 oktober

*Omröstning om
misstroendeförklaring*

Jag har förståelse för att frågan väckts i valrörelsen, men efter de förhandlingar som vi har haft mellan Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna har det klarnat i konturerna, och den gemensamma kommuniké som kom från de tre partierna i måndags visade med all önskvärd tydlighet att vi har gått in i ett långsiktigt politiskt samarbete som skall sträcka sig över hela mandatperioden på de här viktiga politikområdena. I och med det är ju det parlamentariska läget klargjort. Vänsterpartiet kommer därför att rösta emot en misstroendeförklaring.

Anf. 4 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag vill för den kristdemokratiska riksdagsgruppens räkning avge en röstförklaring med anledning av den väckta frågan om misstroendeförklaring mot statsministern.

Kristdemokraterna har i likhet med Moderata samlingspartiet och Folkpartiet känt en stor besvikelse över att den socialdemokratiska regeringen inte dragit några konstitutionella slutsatser av den omfattande valförlusten. Det rimliga hade varit att regeringspartiet låtit talmannen pröva förutsättningarna för ett regeringsunderlag med största möjliga bredd.

Väljarnas besked den 20 september till regeringspartiet var entydigt. Socialdemokraterna drabbades av en omfattande valförlust. Respekten för parlamentarismens principer borde därför ha lett till en avskedsansökan från statsministern, även om konstitutionen inte uttryckligen kräver det.

Socialdemokraterna vägrade under valrörelsen att redovisa hur man avsåg att agera i en sådan situation som nu har uppkommit. Statsministern underlät dessutom att klargöra hur samstämmighet skulle kunna skapas mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet trots uppenbara skillnader i programhänseende när det gäller synen på ekonomisk tillväxt, sysselsättning, skattepolitik och Europasamarbete.

Nu avser Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet att presentera en gemensam budgetproposition, och man har dessutom uppvisat ett gemensamt dokument med bl.a. följande lydelse:

Samarbetet bygger på ömsesidig respekt och gemensamt ansvarstagande. Därmed finns goda förutsättningar för ett långsiktigt samarbete under mandatperioden mellan de tre partierna.

Fru talman! Kristdemokraterna konstaterar således att det för närvarande föreligger majoritetsstöd för den sittande socialdemokratiska regeringen. Det är skälet till att kristdemokraterna kommer att avstå i den förestående misstroendeomröstningen.

Anf. 5 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Valet resulterade i en kraftig tillbakagång för regeringspartiet. Något formellt hinder för en regering att sitta kvar även efter en valförlust föreligger emellertid inte enligt nuvarande grundlag. Den misstroendeförklaring som Moderata samlingspartiet begärt och som riksdagen nu skall ta ställning till motiveras med den parlamentariska situationen efter valet, inte med någon sakfråga. Därmed liknar förhållandet en omröstning om ett förslag från talmannen till regeringsbildare.

Centerpartiet hade önskat en grund i riksdagen för en regering hämtad ur i första hand de tre mittenpartierna Kristdemokraterna, Folkpartiet liberalerna och Centerpartiet. Valresultatet och partiernas agerande före och efter valet har gjort att detta inte är möjligt. En överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet om samverkan har träffats.

Centerpartiets förhållningssätt är nu liksom i tidigare liknande situationer att avstå i voteringen, om regeringsbildningen bedöms vara i överensstämmelse med den parlamentariska situationen.

Fru talman! Centerpartiets riksdagsledamöter kommer att avstå i den kommande voteringen om misstroendeförklaring.

Anf. 6 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Folkpartiet lade ned stor kraft i valrörelsen på att varna för ett valresultat som gav Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet majoritet i riksdagen. Det var mitt huvudtema i riksdagens slutdebatt i juni, och jag återkom till det temat i nästan varje framträdande ända fram till valdagen. En röst på Persson är en röst på Schyman och Schlaug. Välj jobballiansen före stoppalliansen!

Men det räckte som bekant inte. Nu är vi ändå där. Inga superdepartement kan dölja att vi nu har en majoritet som saknar konkreta idéer om hur massarbetslösheten skall knäckas och den växande segregationen brytas. Tillväxtprognoserna justeras ned, och oklarheten om Sveriges kurs i Europapolitiken växer. Den svenska kronan har inte varit så svag sedan förra gången en rödgrön regeringsröra prövades.

Vi liberaler är mycket kritiska till den politik som nu kommer att föras, men enligt demokratins spelregler är det nu det rödgröna alternativet som skall prövas. Vi kommer att driva en tydlig oppositionspolitik.

Enligt vår mening hade det varit mest korrekt av statsminister Göran Persson att efter valet agera som den dåvarande statsministern Ola Ullsten gjorde efter valet 1979, alltså lämna in regeringens avskedsansökan och låta en ny regeringsbildning ske under talmannens ledning.

Enligt parlamentarismen måste regeringen ha stöd i riksdagen. Vi gjorde i måndags klart att om inte statsministern kunde visa att han hade en majoritet i riksdagen bakom sig skulle Folkpartiets riksdagsgrupp stödja en misstroendeförklaring. Några timmar senare kom ett papper som partiledarna i Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet stod bakom. Det finns förvisso mycket att säga om hållfastheten och trovärdigheten i det nu etablerade samarbetet. Men om de tre partierna själva anser sig utgöra en regeringsduglig majoritet – dvs. precis det vi varnade för – får det tills vidare godtas.

Den förtroendeomröstning som nu skall genomföras kan ses som ett slags omvänd statsministeromröstning. Folkpartiet liberalernas ledamöter kommer, i enlighet med den praxis Folkpartiet följt konsekvent sedan den nya regeringsformens tillkomst, att lägga ned sina röster. Det signalerar att vi visserligen ser regeringslösningen som en naturlig följd av valutslaget, men är starkt kritiska till regeringens politiska kurs.

Prot. 1998/99:4

8 oktober

*Omröstning om
misstroendeförklaring*

Anf. 7 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Årets val var i första hand en stor förlust för det demokratiska systemet. Aldrig någonsin har så få gått till röstlokalerna som i årets val. Det tycker jag är en av de viktiga frågor som vi som arbetar inom de politiska partierna måste fundera över. Hur gör vi för att få människor att känna tilltro till det politiska demokratiska systemet?

Vi i Miljöpartiet de gröna har efter valet tagit vårt parlamentariska ansvar genom att vi har satt oss tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet och diskuterat fram ett budgetförslag som i nästa vecka kommer att läggas fram på riksdagens bord. Inriktningen är naturligtvis ett långsiktigt samarbete som förhoppningsvis skall kunna räcka över mandatperioden.

Miljöpartiet de gröna ser därför ingen anledning till att i detta läge lägga fram en misstroendeförklaring. Vi kommer som följd av detta att rösta nej i omröstningen om misstroendeförklaringen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Ärendet om misstroendeförklaring mot statsminister Göran Persson skulle nu avgöras.

För bifall till yrkande om misstroendeförklaring fordrades enligt regeringsformen 12 kap. 4 § att mer än hälften av riksdagens ledamöter förenade sig därom.

Beslut som fordrade anslutning från särskilt flertal enligt föreskrift i riksdagsordningen 5 kap. 3 § skulle alltid fattas genom omröstning.

Votering:

82 för bifall

186 för avslag

74 avstod

7 frånvarande

Tal mannen konstaterade att mindre än hälften av riksdagens ledamöter hade röstat ja och kammaren hade således avslagit yrkandet om misstroendeförklaring mot statsminister Göran Persson.

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 82 m

För avslag: 127 s, 43 v, 16 mp

Avstod: 41 kd, 17 c, 16 fp

Frånvarande: 4 s, 1 kd, 1 c, 1 fp

Yvonne Andersson (kd), Viviann Gerdin (c) och Runar Patriksson (fp) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

2 § Bordläggning

Prot. 1998/99:4
8 oktober

Anmälades och bordlades
Proposition
1998/99:10 Ändringar i rättshjälpslagen

3 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställts

den 7 oktober

1998/99:2 av *Mats Lindberg* (s) till näringsministern
Färjetrafiken Umeå–Vasa

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 oktober.

4 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställts

den 8 oktober

1998/99:2 av *Patrik Norinder* (m) till socialministern
Konkurrensneutralitet vid myndighetsauktorisering
1998/99:3 av *Tomas Eneroth* (s) till justitieministern
Cookie-filers offentlighet

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 oktober.

5 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 7 oktober

1997/98:1094 av *Roland Larsson* (c) till socialministern
Föreskrivning av läkemedelssynonymer
1997/98:1095 av *Marianne Samuelsson* (mp) till miljöministern
Farligt miljöavfall
1997/98:1098 av *Eva Goës* (mp) till miljöministern
MOX-bränsle

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 oktober.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

/Barbro Nordström

1 § Omröstning om misstroendeförklaring	1
Anf. 1 SVEN HULTERSTRÖM (s).....	1
Anf. 2 CARL BILDT (m).....	2
Anf. 3 GUDRUN SCHYMAN (v)	3
Anf. 4 GÖRAN HÄGGLUND (kd)	4
Anf. 5 AGNE HANSSON (c).....	4
Anf. 6 LARS LEJONBORG (fp)	5
Anf. 7 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	6
Beslut	6
2 § Bordläggning.....	7
3 § Anmälan om interpellation	7
4 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	7
5 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	7
6 § Kammaren åtskildes kl. 12.27.....	8